

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Ogólnopolska
Federacja
Organizacji
Pozarządowych

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Programy dla zmiany

Raport z realizacji procesów konsultacyjnych

Ogólnopolska
Federacja
Organizacji
Pozarządowych

www.ofop.eu

Nota od Wydawcy

Raport „Programy dla zmiany – jak partycypacyjnie tworzyć programy współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym” powstał w ramach projektu „Programy dla zmiany – partycypacyjne tworzenie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Projekt ten został zrealizowany przez Ogólnopolską Federację Organizacji Pozarządowych we współpracy z czterema ministerstwami: Ministerstwem Gospodarki, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwem Sportu i Turystyki oraz Ministerstwem Sprawiedliwości.

Publikacja bezpłatna

Wprowadzenie

1. Zespoły konsultacyjne – punkt wyjścia do udanych konsultacji

2. Diagnoza w procesach konsultacyjnych

3. Konsultacje publiczne – informowanie, zasięgnięcie opinii, informacja zwrotna

3.1 Konsultacje pisemne

3.2 Konsultacje z bezpośrednim udziałem uczestników

4. Wynik procesów konsultacyjnych

5. Załączniki

5.1 Regulamin rekrutacji członków zespołów konsultacyjnych

5.2 Diagnozy potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy ministerstw z organizacjami pozarządowymi

5.2.1 Diagnoza potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Gospodarki z organizacjami pozarządowymi

5.2.2 Diagnoza potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi

5.2.3 Diagnoza potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Sportu i Turystyki z organizacjami pozarządowymi

5.2.4 Diagnoza potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi

5.3 Formularz konsultacyjny do dokumentu „Założenia Programu współpracy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi na lata 2017–2019”

5.4 Założenia Programu współpracy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi na lata 2017–2019

5.5 Założenia do programu współpracy Ministerstwa Sportu i Turystyki z organizacjami pozarządowymi na lata 2016–2018

5.6 Projekt Programu Ministerstwa Gospodarki z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2016

5.7 Program współpracy Ministra Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na 2016 rok

Wprowadzenie

Opracowanie (raport) zbiera doświadczenia z procesów konsultacyjnych dotyczących powstawania założeń do programów współpracy czterech ministerstw z organizacjami pozarządowymi. Procesy te zostały przeprowadzone w trakcie wspólnych działań Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych i resortów – Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Sportu i Turystyki oraz Ministerstwa Sprawiedliwości. Jak pokazała praktyka, mimo że cel wspólnych działań z poszczególnymi ministerstwami był taki sam – partycypacyjne wypracowanie założeń do programów i ich skonsultowanie ze środowiskiem pozarządowym, – to wynik tych prac był często odmienny. W wypadku Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Sportu i Turystyki efektem procesu konsultacyjnego są założenia do programów współpracy. W wypadku Ministerstwa Gospodarki powstały założenia do programu współpracy, które zostały skonsultowane i na tej podstawie powstał projekt programu, który również został skonsultowany z organizacjami pozarządowymi. Natomiast w Ministerstwie Sprawiedliwości proces zakończył się przyjęciem programu współpracy.

W raporcie został opisany przebieg procesów konsultacyjnych, a w części „załączniki” zamieszczone zostały powstałe w trakcie procesów dokumenty (odpowiednio założenia oraz programy współpracy), jak i część dodatkowych materiałów – diagnozy stanu współpracy poszczególnych ministerstw z organizacjami pozarządowymi oraz wybrane narzędzia stosowane w trakcie konsultacji publicznych.

Realizacja omawianych procesów konsultacyjnych polegała na przeprowadzeniu działań, które podzielić można na pięć etapów: 1* diagnoza, 2* informowanie (upowszechnianie), 3* zasięganie opinii, 4* informacja zwrotna (o wynikach konsultacji), 5* ewaluacja. W niniejszym raporcie stosujemy również podział na ww. etapy, aby z jednej strony pokazać realizację efektywnych działań o stosunkowo prostej strukturze organizacyjnej, a z drugiej strony, aby ułatwić lekturę raportu i wykorzystanie opisanych w nim procesów przez kolejne jednostki publiczne.

Realizacja czterech ww. procesów możliwa była dzięki współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego – całość działań została ujęta w projekcie „Programy dla zmiany”, którego realizatorem była Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych.

1. Zespoły konsultacyjne – punkt wyjścia do udanych konsultacji

Wypracowanie założeń do programów współpracy poszczególnych ministerstw z organizacjami pozarządowymi w projekcie „Programy dla zmiany” zawierało kilka stałych elementów:

1. powołanie zespołów konsultacyjnych przy każdym z ministerstw z równym udziałem reprezentantów ministerstwa i organizacji pozarządowych,
2. przeprowadzenie diagnozy potrzeb i oczekiwań odnośnie współpracy,
3. przygotowanie założeń do programu współpracy przez zespół konsultacyjny,
4. konsultacje wewnętrzne i zewnętrzne założeń,
5. opracowanie ostatecznej wersji założeń i ich przyjęcie przez ministerstwo.

Przystępując do współpracy z resortami, Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych (OFOP) ustaliła z każdym z czterech ministerstw ww. ścieżkę tworzenia i konsultowania założeń do programów. Koordynatorem działań przy każdym z resortów był zespół konsultacyjny. Pomysł na powołanie zespołu zakładał, że dzięki utworzeniu reprezentacji dwusektorowej (ministerstwa i organizacji pozarządowych) możliwe będzie wypracowanie konkretnych, uzasadnionych rozwiązań, jak też zaplanowanie i skoordynowanie efektywnego procesu konsultacyjnego. Zespoły nie tylko zaplanowały kolejne kroki w procesie powstawania założeń, ale także dbały o ich merytoryczną jakość oraz uwzględnienie potrzeb i oczekiwań obu stron.

• Rekrutacja

Poszczególne zespoły zakładały dwusektorową, równą pod względem liczbowym reprezentację – sześć osób reprezentujących ministerstwo i sześć osób reprezentujących organizacje pozarządowe. Na przełomie marca i kwietnia 2015 roku powstały cztery zespoły konsultacyjne po jednym dla każdego z ministerstw zaproszonych do projektu. Z ministerstw zostały oddelegowane łącznie 24 osoby, które miały doświadczenie we współpracy z organizacjami pozarządowymi. Rekrutację wewnętrzną w ministerstwach poprzedziły spotkania informacyjno-uzgodnieniowe z koordynatorem projektu „Programy dla zmiany” realizowane w lutym 2015 roku. Rekrutacja osób z organizacji pozarządowych działających w obszarach tematycznych właściwych dla ministerstw – po sześć osób w każdym obszarze tematycznym była otwarta i promowana na wielu stronach internetowych (m.in. ofop.eu, ngo.pl, portale społecznościowe). Wobec kandydatów do pracy w zespołach postawiono kilka wymagań: udokumentowaną działalność w obszarze właściwym dla wybranego ministerstwa, doświadczenie w konsultacjach społecznych i doradztwie związanym z aktami prawnymi lub dokumentami programowymi oraz gotowość do uczestniczenia w pracach zespołu konsultacyjnego na przestrzeni siedmiu miesięcy, w tym m.in. udziału w pięciu spotkaniach roboczych organizowanych w Warszawie oraz w dwóch dwudniowych wyjazdach szkoleniowych. Kandydaci wraz z aplikacją mieli także możliwość złożenia referencji od trzech organizacji pozarządowych.

- **Odpłatność**

Ważnym elementem w procesie rekrutacji było także zapewnienie środków finansowych na wynagrodzenia dla członków zespołu. Wynagrodzenie wyliczone zostało na poziomie 85 zł brutto za godzinę udziału w spotkaniach zespołu (spotkania służyły wypracowywaniu projektu założeń, scenariusza konsultacji tych założeń, raportu z przebiegu konsultacji), a osobom dojeżdżającym na spotkania zagwarantowany został zwrot kosztów dojazdu do równowartości biletu PKP II klasy. Fakt odpłatności nie był akcentowany w zaproszeniach do udziału w pracy zespołów. Informacja o tym rozwiązaniu pojawiła się w zaproszeniach jako jeden z przywoływanych praw i obowiązków członka zespołu konsultacyjnego. Odpłatność nie okazała się dla członków zespołów motywacją do uczestniczenia w przedsięwzięciu, choć wielu z nich wskazywało, że element ten miał duże znaczenie na dalszym etapie prac zespołu, gdy prace te nabrały szybkiego tempa i uczestnicy zobligowani byli do uczestniczenia w kilku spotkaniach organizowanych w krótkich odstępach czasu (odpłatność za udział w spotkaniach uznawano w tym kontekście za dyscyplinującą). Natomiast bardzo wysoko członkowie zespołu ocenili możliwość otrzymania zwrotu kosztów dojazdu, podkreślając, że udogodnienia te są rzadko stosowane w pracach grup międzysektorowych zarówno na szczeblu ogólnopolskim, jak i regionalnym, a konieczność pokrywania tych wydatków jest dla organizacji pozarządowych i ich reprezentantów faktyczną przeszkodą zniechęcającą do angażowania się w pracę tych gremiów.

Regulamin rekrutacji wskazywał konieczność zgłaszania par kandydatów, gdzie „zastępca kandydata” miał brać udział w planowanych wydarzeniach w wypadku nieobecności kandydata. Warunek ten stanowił dla zainteresowanych swoiste wyzwanie, jednak specyfika pracy w sektorze pozarządowym, jej najczęściej społeczny charakter i fakt tworzenia zespołu reprezentującego organizacje z całej Polski, podpowiadały takie rozwiązanie. Termin rekrutacji musiał być przedłużony ze względu na zbyt małą liczbę zgłoszeń do niektórych zespołów. Wyboru spośród zgłoszeń dokonała komisja rekrutacyjna powołana przez realizatorów projektu. Ważne było zadbanie o to, by reprezentanci organizacji pozarządowych pochodzili z różnych środowisk oraz miejscowości.

- **Skład zespołów**

Zastosowane w procesie rekrutacji rozwiązania spowodowały, że zgłoszenia do udziału napłynęły z całej Polski i w wyniku postępowania rekrutacyjnego w zespołach połowę, a w dwóch przypadkach ponad połowę, składu stanowiły osoby spoza Warszawy. Proces rekrutacji trwał blisko cztery tygodnie, a liczba aplikacji organizacji pozarządowych do poszczególnych zespołów była bardzo różna – od kilku do ponad dwudziestu. Wyniki rekrutacji zostały ogłoszone na stronie internetowej OFOP.

Każdemu z zespołów przewodził koordynator, którego głównym zadaniem było organizowanie spotkań zespołu, zbieranie ustaleń, ale także podział zadań pomiędzy członków grupy. Poszczególne zespoły odpowiadały za swoje procesy, to od nich zależało, czy skorzystają z dostępnego dla zespołów doradztwa, czy zaangażują moderatorów na poszczególne spotkania, w jakim zakresie i w jakiej formie zrealizują procesy konsultacji założeń do programów współpracy. Niektóre z zespołów bazowały wyłącznie na własnych zasobach, dzieląc pracę nad założeniami (jej poszczególne elementy) pomiędzy członków zespołów. W innych pojawiali się

zewnątrzni eksperci, którzy prowadzili wybrane spotkania lub zajęli się redakcją założeń. Również różnego tempa nabrała praca nad założeniami. W wypadku Ministerstwa Sprawiedliwości prace okazały się najbardziej zaawansowane, bowiem zespół konsultacyjny przygotował projekt programu współpracy, który skonsultował ze swoimi jednostkami organizacyjnymi oraz ze środowiskiem pozarządowym, a następnie został przyjęty w formie zarządzenia przez Ministerstwo. W pozostałych ministerstwach udało się opracować założenia, jak i przeprowadzić konsultacje tych założeń (w tym w formule otwartych spotkań konsultacyjnych), uwzględnić wnioski płynące z konsultacji i przyjąć ostateczny kształt założeń (w tym w formule otwartych spotkań konsultacyjnych), uwzględnić wnioski płynące z konsultacji i przyjąć ostateczny kształt założeń.

Diagnoza

2. Diagnoza w procesach konsultacyjnych

Zespoły konsultacyjne działały w formule spotkań warsztatowych, na bieżąco dyskutując i uzgadniając konkretne rozwiązania, a decyzje podejmując w drodze konsensusu. Podstawą prac zespołu była diagnoza współpracy ministerstw z organizacjami pozarządowymi, w tym diagnoza wyzwań dla współpracy oraz oczekiwań wobec współpracy. Diagnoza przygotowana została w dwojaki sposób: z jednej strony były to badania przeprowadzone przez dr Magdalenę Arczewską, a z drugiej – wyniki dwudniowego warsztatu, w którym każdy zespół konsultacyjny wziął udział.

- **Warsztaty**

Warsztat, zorganizowany poza Warszawą, pozwolił na integrację zespołów m.in. dzięki dyskusji o oczekiwaniach, ale też uprzedzeniach co do współpracy. Umożliwił także dyskusję nad zasadnością współpracy sektora publicznego z organizacjami pozarządowymi, poszukiwaniem możliwych form współpracy finansowej i pozafinansowej. Celem warsztatów, obok uzgodnienia kierunków pracy i określenia zasad współpracy w zespole, było poszukiwanie nowych rozwiązań w obszarze współpracy (lub rozwijanie listy dotychczasowych). Zdiagnozowane w trakcie warsztatów wyzwania, oczekiwania, słabe i mocne strony współpracy, jak i analiza możliwości współpracy stały się punktem wyjścia do dalszych działań.

- **Raporty z diagnozy**

Specjalnie dla potrzeb każdego zespołu zrealizowane zostały diagnozy, które zostały spisane w formie raportów przez dr Magdalenę Arczewską. Raporty te stanowiły swoisty wstęp do pracy nad założeniami do programów współpracy. Badania zostały przeprowadzone w kwietniu 2015 roku. Cztery „Diagnozy potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy ministerstw z organizacjami pozarządowymi” znajdują się w części 5 „Załączniki”.

Każdy z raportów miał podobną strukturę: od wprowadzenia, w którym znalazły się podstawowe dane o organizacjach pozarządowych i o współpracy organizacji z administracją centralną, przez podstawowe informacje o ministerstwie w kontekście współpracy z organizacjami, do najważniejszej części poświęconej analizie wyników badań w zakresie współpracy organizacji z ministerstwem, identyfikację mocnych stron w dotychczasowej współpracy (w tym dobrych praktyk), identyfikację barier i problemów w tej współpracy, aż po identyfikację pozytywnych czynników warunkujących zmiany oraz czynników ryzyka dla zmian w zakresie współpracy.

Pierwsza część badania miała charakter ilościowy, a druga – jakościowy. W badaniu ilościowym wykorzystano techniki ankiety internetowej CAWI (ang. *ComputerAssisted Web Interview*). Ankieta ta została skierowana do przedstawicieli organizacji pozarządowych deklarujących

doświadczenie we współpracy z ministerstwami. Zaproszenie do udziału w badaniu zostało zamieszczone na stronie internetowej OFOP oraz w portalu ngo.pl, a dodatkowo zostało rozesłane bezpośrednio do siedmiuset odbiorców – przedstawiciele organizacji pozarządowych będących odbiorcami newslettera bądź zarejestrowanych w bazie organizacji członkowskich OFOP. W trakcie ponad 10 dni ankietyzacji wpłynęło jedynie 21 ankiet (po 5 w obszarze współpracy z Ministerstwem Gospodarki i z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, 8 w obszarze współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości, 3 w obszarze współpracy z Ministerstwem Sportu i Turystyki). Ze względu na niską liczbę pozyskanych ankiet zdecydowano o uwzględnieniu w raporcie z diagnozy wniosków pochodzących z badania jakościowego oraz analizy danych zastanych (ang. *deskresearch*). W ramach metody jakościowej badania wykorzystano techniki indywidualnego wywiadu pogłębionego IDI (ang. *In-Depth-Interview*) oraz zogniskowanego wywiadu grupowego FGI (ang. *Focus Group Interview*). Założono, że w każdym z resortów objętych badaniem przeprowadzony zostanie zogniskowany wywiad grupowy z udziałem przedstawicieli ministerstwa – członków zespołu konsultacyjnego oraz zogniskowany wywiad grupowy z przedstawicielami organizacji pozarządowych mających doświadczenie we współpracy z danym resortem. Dodatkowo przeprowadzone zostały indywidualne wywiady pogłębione: jeden wywiad z urzędnikiem w każdym ministerstwie oraz po dziesięć wywiadów z przedstawicielami organizacji pozarządowych, współpracującymi z danym resortem.

- **Rekomendacje**

Jednym z wniosków z diagnoz jest stwierdzenie, że każdy z resortów stosuje własne rozwiązania w kontaktach i współpracy z III sektorem, a respondenci zwracają uwagę na całkowicie inne wyzwania, problemy i bariery dot. współpracy w każdym z ministerstw. W efekcie poszczególne raporty akcentują inne kwestie jako rekomendowane do zmiany, ulepszenia lub kontynuacji. Część z tych rekomendacji pojawia się w więcej niż jednym raporcie i dotyczy kwestii przekrojowych (horyzontalnych), jak np. 1* „W celu podnoszenia wiedzy partnerów należy szkolić przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz urzędników, którzy w ramach swoich kompetencji są zaangażowani we współpracę międzysektorową.”; 2* „Należy tworzyć i aktualizować bazy organizacji eksperckich, think-tanków, które mogą być pomocne podczas opracowywania dokumentów strategicznych oraz prowadzeniu badań i analiz.”; 3* „Współpracę z organizacjami pozarządowymi należy rozpoczynać jak najwcześniej przy tworzeniu dokumentów i projektów”.

W raportach znalazły się również rekomendacje związane z funkcjonowaniem konkretnego resortu. Tak np. w diagnozie dotyczącej współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi znalazła się rekomendacja dotycząca funkcjonowania jednego z programów prowadzonych przez resort („Rewizji wymagają zasady działania Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej. Dotyczy to biurokratyzacji na etapie składania ofert i sprawozdawczości, formułowania wymogów stawianym oferentom oraz braku przejrzystości i transparentności w części Funduszu dotyczącej pomocy pokrzywdzonym. Konieczne jest także wypracowanie standardów świadczenia pomocy w odniesieniu do zadań finansowanych ze środków Funduszu.”), a w diagnozie dotyczącej Ministerstwa Gospodarki konieczność powołania konkretnego zespołu roboczego („Powołanie stałego zespołu ds. ekonomii społecznej, który koordynowałby tworzenie przyjaznych warunków dla rozwoju

przedsiębiorczości społecznej.”). Innymi przykładami rekomendacji odnoszących się do obszarów funkcjonowania konkretnych ministerstw, jak i obecnego stanu i zasad współpracy tych resortów z NGO, może być rekomendacja dot. Ministerstwa Sportu i Turystyki („Wypracowanie procedur pozwalających na zachowanie równowagi we wspieraniu polskich związków sportowych i małych organizacji działających w obszarze sportu i turystyki. Procedury te powinny w szczególności zwiększać szanse małych i lokalnych organizacji, np. poprzez odrębne konkursy dedykowane wyłącznie dla tych podmiotów.”) oraz rekomendacja dot. obszaru współpracy w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego („Rewizji wymagają zasady organizowania konkursów ogłaszanych w ramach programów Ministra. Dotyczy to szczególnie dbałości o jawność i transparentność oceny, opisowe uzasadnienia ocen, przejrzystość procedury odwoławczej oraz określenie procedury oceny strategicznej, która jest stosowana w konkursach. W szczególności rekomenduje się określenie w regulaminach poszczególnych priorytetów Programów Ministra kryteriów, jakimi kieruje się dyrektor instytucji zarządzającej przy tworzeniu listy rekomendowanych wniosków do dofinansowania w ramach procedury odwoławczej.”).

Diagnozy oraz wskazane w nich rekomendacje zostały wykorzystane w pracach zespołów konsultacyjnych, które na kolejnych spotkaniach dyskutowały o wnioskach płynących z diagnoz, szukając rozwiązań dla współpracy międzysektorowej i stopniowo wypracowując założenia do programów współpracy.

3. Konsultacje publiczne – informowanie, zasięgnięcie opinii, informacja zwrotna

Wypracowane przez zespoły konsultacyjne dokumenty zostały poddane konsultacjom publicznym. Każdy z zespołów opracował własny scenariusz konsultacji, opisując w nim poszczególne etapy procesu. I podobnie jak to się stało przy tworzeniu założeń programów współpracy, także każdy z procesów konsultacyjnych miał autorski charakter i odnosił się do specyfiki organizacji pozarządowych współpracujących z danym ministerstwem.

Jako elementy wspólne dla czterech procesów konsultacji wskazać można przede wszystkim:

- * poprzedzenie konsultacji zewnętrznymi konsultacjami wewnętrznymi (uzgodnieniami wewnętrznymi w ministerstwie);
- * stosowanie elektronicznych serwisów konsultacyjnych (mamzdanie.org.pl oraz stacja-konsultacja.pl).

W pozostałych elementach realizacyjnych procesy konsultacyjne różniły się. Istotne różnice dotyczyły już wyboru organizatora procesu konsultacji – w dwóch wypadkach organizatorem konsultacji były ministerstwa, przy których działały zespoły konsultacyjne (Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Sprawiedliwości), a w dwóch kolejnych Ogólnopolska Federacja Organizacji Pozarządowych (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Sportu i Turystyki). Porozumienie co do ustalenia organizatora konsultacji zapadało na spotkaniach zespołu konsultacyjnego, a decyzja, kto funkcję organizatora będzie pełnił, zależała od typu dokumentu. W wypadku Ministerstwa Sprawiedliwości konsultowany był projekt programu, a nie założenia, stąd też Ministerstwo było organizatorem konsultacji. Ministerstwo Gospodarki jako resort z dużym doświadczeniem w konsultacjach, jak też resort odpowiedzialny za powstanie projektów rządowych dokumentów dot. prowadzenia konsultacji (jak „Wytyczne do przeprowadzenia oceny wpływu i konsultacji publicznych w ramach procesu legislacyjnego”) podjęło się organizacji konsultacji zarówno założeń, jak i krótko potem projektu programu. Natomiast roboczy styl i charakter założeń przygotowywanych przez zespoły przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz przy Ministerstwie Sportu i Turystyki pozwoliły, po uzgodnieniach w ramach zespołu konsultacyjnego, jak i wewnątrz resortów, na przedłożenie założeń do konsultacji przez OFOP.

W każdym z procesów konsultacyjnych wskazać można trzy etapy: informowania o powstającym dokumencie i konsultacjach, zasięgnięcia opinii („właściwe konsultacje”) oraz informacji zwrotnej, tj. powiadomienia uczestników konsultacji o wyniku procesu konsultacyjnego. W scenariuszach konsultacji każdy z zespołów określił interesariuszy procesu konsultacyjnego, wskazując organizacje pozarządowe oraz ich sieci i federacje, ale także rady działalności pożytku publicznego, pełnomocników ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi (na różnych szczeblach samorządu terytorialnego), gremia konsultacyjno-doradcze działające przy resortach, jak też wybrane instytucje publiczne. To przede wszystkim do tych środowisk kolportowane były zaproszenia do udziału w konsultacjach.

Konsultacje wewnętrzne w poszczególnych ministerstwach, mimo gotowości każdego z resortów do ich sprawnego przeprowadzenia, trwały od dwóch do czterech tygodni. Po uwzględnieniu

przez zespół konsultacyjny uwag i propozycji z uzgodnień wewnętrznych, materiał kierowany był do konsultacji. Każdy z procesów różnił się stopniem złożoności i podejścia, przy czym jeden z nich (Ministerstwo Sprawiedliwości) opierał się wyłącznie na mechanizmie konsultacji pisemnych (listy, e-mail, ankiety, portale konsultacyjne), a pozostałe, obok pisemnych, przewidywały także spotkania konsultacyjne, dyskusje, konferencje i inne formy konsultacji bezpośrednich. Poniżej odrębnie opisany został proces konsultacyjny prowadzony w odniesieniu do projektu Programu współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi na 2016 rok, a odrębnie procesy przeprowadzone z zastosowaniem form konsultacji bezpośrednich.

3.1 Konsultacje pisemne

Konsultacje projektu Programu współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi na 2016 rok

Informowanie

Po skierowaniu projektu programu do konsultacji publicznych został on zamieszczony na stronie internetowej Ministerstwa (jako informacja-aktualność), odnośnik do tej informacji był dwukrotnie publikowany na Facebooku na profilu Ministerstwa, jak też udostępniany przez członków zespołu konsultacyjnego, przedstawicieli MS i organizacji – za pośrednictwem Facebooka i Twittera. Ministerstwo rozesało informację o konsultacjach wraz z projektem programu do wszystkich podmiotów znajdujących się na liście konsultacyjnej Ministerstwa prowadzonej przez Departament Strategii i Funduszy Europejskich. I wreszcie dokument został zamieszczony w portalach konsultacje.gov.pl, ngo.pl, stacja-konsultacja.pl oraz mamzdanie.org.pl. Dodatkowo, w celach promocyjnych, pojawił się wywiad z koordynatorem procesu w portalu ngo.pl.

Praktyką wartą naśladowania jest w wypadku tego procesu specjalnie przygotowana prezentacja multimedialna, opisująca sens, główne założenia i elementy programu współpracy. Pozwoliła ona na ukazanie poszczególnych elementów składowych programu oraz tego, w jaki sposób łączą się one ze sobą i tworzą spójną całość (link bezpośredni: https://prezi.com/3jdaclld_tdxt/program-wspopracy-2016/). Prezentacja ta była dołączana jako aktywny link do informacji internetowych, w tym w serwisach konsultacyjnych, a przygotowana została w ciekawej i przejrzystej formie (z wykorzystaniem nieodpłatnego programu Prezi).

Zasięganie opinii

Dodatkowo warto zwrócić uwagę na sporządzoną specjalnie dla tego procesu ankietę internetową z pytaniami dotyczącymi kształtu programu współpracy. W ankiecie znalazły się zarówno pytania wyboru (np.: „Które ze wskazanych w Programie współpracy zadań uważa Pani/Pan za najważniejsze? Proszę wskazać nie więcej niż trzy”, „Które ze wskazanych w Programie zadań uważa Pani/Pan za najmniej ważne? Proszę wskazać nie więcej niż trzy”), jak i pytania otwarte („Jakich zadań o charakterze priorytetowym Pani/Pana zdaniem brakuje w Programie współpracy?“).

Poza pięćmioma pytaniami ankiety w formularzu znalazło się także zaproszenie do wskazania własnych spostrzeżeń i opinii co do analizy silnych i słabych stron Ministerstwa Sprawiedliwości w kontekście współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz do analizy silnych i słabych stron organizacji pozarządowych w kontekście współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości. W ankiecie pojawiła się także możliwość wskazania oczekiwań i potrzeb organizacji w kontekście współpracy z Ministerstwem, rekomendacji działań realizowanych przy udziale organizacji pozarządowych oraz propozycji obszarów, w których Ministerstwo Sprawiedliwości mogłoby zlecać zadania publiczne organizacjom pozarządowym. W procesie konsultacyjnym nie korzystano z tradycyjnej formy konsultacji, jaką jest papierowa wysyłka pocztowa. Niemniej jednak część odpowiedzi na konsultacje napłynęła właśnie w formie papierowej.

W wyniku konsultacji wpłynęły uwagi i stanowiska zgłoszone łącznie przez 20 podmiotów oraz przez dwie osoby fizyczne. Równocześnie, za pośrednictwem portalu stacja-konsultacja.pl, wpłynęły 22 uwagi, z których większość miała charakter techniczny bądź redakcyjny. Warto zwrócić uwagę, że podczas konsultacji zgłoszono wiele postulatów, które nie mogły znaleźć się w dokumencie, np. część organizacji, odpowiadając na konsultacje, zgłaszała akces do tego czy innego ciała opiniodawczo-doradczego, a inne organizacje zgłaszały także postulaty konkretnych zmian legislacyjnych czy nawet ustrojowych, a więc rozwiązań, których nie regulują dokumenty tego typu, co program współpracy.

W efekcie konsultacji program współpracy nie zmienił się w sposób radykalny, jednak wprowadzono wiele koniecznych uzupełnień, wyeliminowano nieścisłości czy w końcu wprowadzono słownik pojęć.

Nie wszystkie formy pozyskiwania opinii cieszyły się równą popularnością – najpopularniejszą okazała się najbardziej tradycyjna forma konsultowania, czyli bezpośrednia wysyłka zaproszeń i odpowiedzi, to cenne informacje uzyskano też za pomocą portali do konsultacji (zwłaszcza w portalu stacja-konsultacja.pl) oraz za pomocą ankiety internetowej (w której udział wzięło 8 osób).

Informacja zwrotna

Po zakończeniu konsultacji zespół konsultacyjny spotkał się w celu zaakceptowania kształtu programu po uwzględnieniu uwag wynikających z konsultacji wewnętrznych i zewnętrznych. Natomiast uczestnicy konsultacji otrzymali powiadomienie mailowe zawierające tabelę podsumowującą konsultacje wraz z plikiem zawierającym finalny kształt programu współpracy. Wszystkie organizacje zaproszone do konsultacji zostały również zaproszone do uczestnictwa w konferencji, podczas której program był prezentowany, a w dyskusji panelowej zostały rozwinięte niektóre wątki opisane w programie.

Program został podpisany przez Ministra Sprawiedliwości Borysa Budkę w Warszawie 14 października 2015 roku podczas międzynarodowej konferencji dotyczącej współpracy pomiędzy instytucjami przestrzeni sprawiedliwości a organizacjami pozarządowymi. Relacja

z tego wydarzenia ukazała się w portalu ngo.pl. Informacja o przyjętym programie została zamieszczona na stronie internetowej Ministerstwa, informacje na ten temat ukazały się też w portalach branżowych. Artykuł na temat programu został także zamieszczony w kwartalniku Ministerstwa Sprawiedliwości „Na wokandzie” (odbiorcami kwartalnika są wszystkie sądy w Polsce oraz uczelnie prowadzące kierunki prawnicze).

3.2 Konsultacje z bezpośrednim udziałem uczestników

Konsultacje założeń do programów współpracy ministerstw z organizacjami pozarządowymi

Zespoły konsultacyjne działające przy Ministerstwie Gospodarki, Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwie Sportu i Turystyki przeprowadziły procesy konsultacyjne o wyższej złożoności, stosując kilka form zasięgnięcia opinii.

Informowanie

1. Informowanie o dokumencie i konsultacjach

Każdy z zespołów konsultacyjnych zaplanował działania informujące o konsultacjach oraz o wynikach dotychczasowej pracy zespołów (przeprowadzonej diagnozie, wypracowanych założeniach). Na działania te złożyła się przede wszystkim:

- informacja o konsultacjach publikowana na stronach internetowych Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych (oraz jej profilu na Facebooku) oraz stronach poszczególnych resortów (oraz w Biuletynach Informacji Publicznej tych instytucji), jak też informacja zamieszczona w portalu ngo.pl,
- zamieszczenie konsultowanych dokumentów w serwisach konsultacyjnych stacja-konsultacja.pl oraz mamzdanie.org.pl,
- rozesłanie informacji o konsultacjach w newsletterze OFOP,
- rozesłanie informacji o konsultacjach do podmiotów w bazach adresowanych resortów (np. poprzez newsletter Ministerstwa Sportu i Turystyki czy do podmiotów w bazie konsultacyjnej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego).

Rozwiązaniem, które okazało się dobrą praktyką było przygotowanie przez każdy z zespołów dodatkowych pytań do konsultowanego dokumentu. Podejście takie miało na celu m.in. stworzenie konsultującym możliwości odniesienia się do konkretnych zapisów i rozwiązań wskazanych w dokumentach, ale też zwrócenie ich uwagi na ważne aspekty programu współpracy, a wreszcie zrezygnowanie ze stereotypowego podejścia do konsultacji, zgodnie z którym organizator konsultacji ogłasza projekt dokumentu i czeka na komentarze do treści, nie akcentując ani tego co w dokumencie jest najistotniejsze, ani nie wskazując, które elementy wymagają szczególnej uwagi konsultujących.

Poniżej znajdują się przykłady pytań stawianych w konsultacjach do projektów dokumentów przygotowanych przez zespoły konsultacyjne:

Założenia do programu współpracy – Ministerstwo Gospodarki

- Czy na podstawie dostępnych obecnie informacji (strona www Ministerstwa Gospodarki, serwisy i portale dotyczące projektów unijnych, akty prawne, programy i strategie rządowe, etc.) widzą Państwo działania, które Ministerstwo Gospodarki realizuje samodzielnie lub we współpracy z innymi podmiotami, a realizacją których zainteresowane byłyby organizacje pozarządowe?

- W jaki sposób najlepiej zapewnić reprezentatywność organizacji pozarządowych w Zespole ds. współpracy Ministerstwa Gospodarki z organizacjami pozarządowymi?
- Czy Państwa organizacja jest zainteresowana współpracą z Ministerstwem Gospodarki w zakresie tworzenia i dostosowywania aktów prawnych?
- Co patronat Ministra Gospodarki faktycznie daje organizacji pozarządowej jako autorowi przedsięwzięcia/publikacji... i jakie jest jego znaczenie dla działalności organizacji?
- Co powinno zrobić Ministerstwo Gospodarki, żeby zwiększyć wśród organizacji pozarządowych wiedzę o specyfice swoich działań?

Założenia do programu współpracy – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

1. Założenia Programu Współpracy identyfikują szereg problemów związanych ze współpracą pomiędzy Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a organizacjami pozarządowymi. Prosimy o ocenienie na skali od 1 (zdecydowanie nieistotny) do 5 (zdecydowanie istotny) na ile są to istotne problemy:
  - wątpliwości dotyczące procedur konkursowych, w szczególności brak oceny opisowej w procedurze oceny wniosków i niejasność procedury odwoławczej;
  - brak zależności pomiędzy oceną merytoryczną i oceną zgodności zadania ze strategicznymi celami danego programu;
  - nadmierna biurokracja, usztywnienie procedur, niedostateczna reprezentatywność Rady Organizacji Pozarządowych przy Ministrze KiDN oraz jej niewystarczające umocowanie i poparcie w środowisku;
  - brak w sektorze pozarządowym wspólnej wizji roli organizacji kulturalnych.
2. Założenia Programu Współpracy określają trzy cele szczegółowe. Prosimy o ocenienie na skali od 1 (zdecydowanie nieistotny) do 5 (zdecydowanie istotny) na ile są to istotne cele współpracy.
  - wzmocnienie partnerskiej współpracy MKiDN z organizacjami pozarządowymi;
  - poprawa komunikacji i koordynacji działań pomiędzy ciałami dialogu istniejącymi przy MKiDN;
  - rozwój potencjału sektora pozarządowego.

Założenia do programu współpracy – Ministerstwo Sportu i Turystyki

- Czy dokument „Założenia do programu współpracy Ministerstwa Sportu i Turystyki z organizacjami pozarządowymi na lata 2016–2018” napisany jest zrozumiałym językiem?
- Jakie działania należy podjąć, aby wzmocnić współpracę MSiT z NGO w celu tworzenia systemowych i programowych rozwiązań w obszarze sportu i turystyki?
- Jakie działania należy podjąć, aby poprawić sposób komunikacji i wspólnego wypracowywania rozwiązań przez MSiT oraz NGO?
- W jakich zadaniach Ministerstwa Sportu i Turystyki mogą zostać zaangażowane podmioty pozarządowe? W jaki sposób?

Zasięganie opinii

2. Zasięganie opinii

W każdym z procesów konsultacyjnych zrealizowane zostały zarówno konsultacje pisemne, jak i spotkania dla organizacji pozarządowych. W ramach konsultacji pisemnych (poprzez serwisy konsultacyjne, maile i listy) do założeń programu wpłynęło od kilku (MSiT, MKiDN) do kilkunastu (MG) uwag i propozycji. Uczestnicy tej formy konsultacji bądź to komentowali sam dokument, bądź też odpowiadali na dodatkowe pytania. Natomiast charakter i przebieg konsultacji bezpośrednich był odmienny dla każdego z procesów:

Ministerstwo Sportu i Turystyki

Konsultacje w formie spotkań zostały przeprowadzone w kilku miejscach w kraju, a w ich organizację i realizację zaangażowani byli członkowie zespołu konsultacyjnego. Ponieważ zespół konsultacyjny stanowili przedstawiciele resortu i organizacji pozarządowych reprezentujący dwa obszary tematyczne, tj. sport oraz turystykę, zespół konsultacyjny postanowił zrealizować spotkania konsultacyjne adresowane do organizacji aktywnych w obu obszarach. Pierwsze z takich spotkań dotyczyło zagadnienia „turystyka” i odbyło się w trakcie targów Tour Salon w Poznaniu. W spotkaniu konsultacyjnym, na które zapewnione zostały: sala, nagłośnienia, a dla uczestników – materiały i poczęstunek, wzięło udział 50 osób. W trakcie spotkania zebranych zostało kilkadziesiąt uwag i propozycji.

Drugie ze spotkań adresowane było do organizacji pozarządowych działających w obszarze „sport” i odbyło się w Spale. W spotkaniu, które zorganizowano na podobnej zasadzie jak spotkanie w Poznaniu, wzięło udział 60 osób. Również w tym wypadku zebranych zostało kilkadziesiąt propozycji do założeń programu, a kolejne głosy wpłynęły także po spotkaniu na adres OFOP.

Przyjęta formuła organizacji spotkań, polegająca na ich realizacji w trakcie wydarzeń o charakterze masowym, spowodowała wysoką frekwencję uczestników i możliwości szerokiego upowszechniania wypracowanych przez zespół konsultacyjny rozwiązań. Problemem w tak prowadzonych konsultacjach był fakt, że większość organizacji biorących w nich udział nie potrafiła wyważyć szczegółowości zgłaszanych uwag – konsultacje dotyczyły założeń do programu, a nie samego programu (większość zgłaszanych uwag miała bardzo szczegółowy, często techniczny charakter, odnoszący się do szczegółowych działań).

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Również założenia do programu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego konsultowane były na kilku spotkaniach w kraju, przy czym na jeszcze większą skalę. Zrealizowane zostały trzy spotkania konsultacyjne na Pomorzu, organizowane w siedzibach lokalnych organizacji pozarządowych (Tczew, Kwidzyn) oraz w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego w Gdańsku. W organizację spotkań, w tym ich promocję, włączyły się jednostki publiczne – Biuro

Pełnomocnika Marszałka ds. NGO, Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego oraz Pomorska Rada Organizacji Pozarządowych, Pomorska Rada Działalności Pożytku Publicznego i Federacja Pomorskiej Sieci Centrum Organizacji Pozarządowych. Kolejne ze spotkań odbyły się w Krakowie (w ramach XXIV Forum Kraków) oraz w Warszawie. Organizatorami i prowadzącymi spotkania w poszczególnych województwach byli członkowie zespołu konsultacyjnego pochodzący z tych województw i aktywni w pracy regionalnych organizacji pozarządowych.

Na każde z powyższych spotkań złożyły się prezentacje konsultowanego dokumentu wraz ze wskazaniem tła i metody jego powstawania, a w drugiej części – moderowane dyskusje, w trakcie których biorący udział w konsultacjach mogli odnieść się do przedstawionego dokumentu i formułować własne postulaty. Osoby biorące udział w spotkaniach otrzymały również formularz konsultacyjny z pytaniami przygotowanymi przez zespół.

W wyniku konsultacji zebranych zostało 46 ankiet (formularzy konsultacyjnych), z czego 38 pochodziło od osób biorących udział w spotkaniach konsultacyjnych a kolejne 8 – od osób biorących udział w konsultacjach internetowych przez serwis stacja-konsultacja.pl.

Ministerstwo Gospodarki

Odmienne co do celów, choć również konsultacyjny, charakter miała konferencja zorganizowana w siedzibie Ministerstwa Gospodarki (z myślą o osobach, które nie mogły uczestniczyć w spotkaniu, zapewniono transmisję on-line). Program i cele konferencji akcentowały specyficzną sytuację dotyczącą powstawania założeń współpracy w Ministerstwie Gospodarki, jako w resorcie, w którym – w odróżnieniu od MKiDN, MS i MSiT – określenie ram i zasad współpracy z trzecim sektorem jest nowością. Spotkanie miało na celu dopracowanie pomysłów na współpracę między resortem a organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarach zainteresowania ministerstwa, jak m.in. społeczna odpowiedzialność biznesu, ekonomia społeczna, zrównoważona energetyka, bezpieczeństwo gier komputerowych czy innowacyjność. Pierwsza część konferencji, zatytułowana „Priorytetowe obszary współpracy z perspektywy partnerów” polegała na prezentacji wybranych pięciu zagadnień w krótkich prezentacjach, każdorazowo z perspektywy reprezentanta ministerstwa i z perspektywy przedstawiciela strony pozarządowej. Podejście to pozwoliło wyraźnie pokazać, że w omawianych obszarach tematycznych „po obu stronach” aktywni są specjaliści, którzy profesjonalnie zajmują się konkretnymi kwestiami, pozostającymi w obszarze zainteresowań ministerstwa i organizacji. Natomiast druga część konferencji to dyskusja warsztatowa w podgrupach dotycząca czterech elementów współpracy: obszary współpracy, konsultacje (co zrobić, aby działały), cykliczne spotkania konsultacyjne (cele, formy, zasady), bazy organizacji i ich wykorzystanie. Część dyskusyjną, jak i plenarną konferencji prowadzili członkowie zespołu konsultacyjnego. Wnioski z tej pracy trafiły na kolejne spotkanie zespołu i zostały włączone do projektu programu współpracy.

Informacja zwrotna

3. Informacja zwrotna (o wynikach konsultacji)

Zespoły konsultacyjne nie udzielały odpowiedzi bezpośrednio podmiotom i osobom zgłaszającym uwagi, natomiast zebrały wszystkie propozycje w jednym zestawieniu i wraz z wypracowanym dokumentem przekazały do publikacji na stronach internetowych resortów, OFOP, ngo.pl oraz dodatkowo do rozesłania na pozostawione przez uczestników adresy mailowe.

W wypadku Ministerstwa Sprawiedliwości wykorzystano fakt podpisania programu przez ministra w trakcie międzynarodowej konferencji w Warszawie do zaproszenia uczestników konsultacji na to wydarzenie. W trakcie konferencji program został zaprezentowany, a podczas paneli dyskusyjnych rozwinięte zostały niektóre zagadnienia opisane w programie.

4. Wynik procesów konsultacyjnych

Ewaluacja

Wobec poszczególnych etapów procesów konsultacyjnych zespoły konsultacyjne prowadziły własną ewaluację (ocenę), dyskutując po zakończeniu kolejnych etapów nad efektywnością i jakością ich realizacji. Tak np. w odniesieniu do etapu informacji zwrotnej weryfikowano skuteczność zastosowanych form komunikacji („na ile źródła kontaktu były wystarczające i efektywne?”), a w odniesieniu do etapu zasięgnięcia opinii zaangażowanie interesariuszy („czy udało się w wystarczającym stopniu zaangażować przedstawicieli wszystkich grup interesariuszy?”), zasadność zastosowania konkretnych metod konsultacji („czy zastosowane metody zasięgnięcia opinii były potrzebne?”) oraz ich efektywność („czy metody zasięgnięcia opinii okazały się racjonalne i efektywne?”).

- **Koszty**

Koszty procesów konsultacyjnych zależą oczywiście od charakteru, skali i liczby prowadzonych działań. Wydatkami w każdym z opisywanych procesów konsultacyjnych były koszty wynagrodzeń dla członków zespołów konsultacyjnych w trakcie spotkań zespołu oraz zwrot kosztów dojazdu na spotkania osób spoza Warszawy. Były to także koszty przeprowadzenia diagnozy i sporządzenia raportu oraz szkolenia (w formule dwudniowej) dla członków zespołów. Natomiast konsultacje prowadzone przez Internet nie generowały dodatkowych kosztów, a dostęp do serwisów konsultacyjnych mamzdanie.org.pl i stacja-konsultacja.pl (możliwość publikowania dokumentów do konsultacji, uzyskiwanie zestawień uwag, etc.) jest nieodpłatny. Na organizację spotkań konsultacyjnych na terenie kraju, jak i na konferencję w Warszawie niezbędne było poniesienie kosztów tytułem zapewnienia poczęstunku (serwis kawowy), materiałów dla uczestników, a w niektórych wypadkach także wynajęcia sali. Realizatorzy procesów konsultacyjnych przewidzieli także środki tytułem wynagrodzenia dla osób prowadzących spotkania konsultacyjne oraz moderujących dyskusje w podgrupach.

W ramach działań konsultacyjnych udało się partycypacyjnie wypracować założenia do programów współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Sportu i Turystyki. W Ministerstwie Gospodarki powstały i zostały skonsultowane założenia, a w ślad za nimi powstał projekt programu współpracy, który również został skonsultowany z organizacjami pozarządowymi. Natomiast w Ministerstwie Sprawiedliwości po konsultacjach został przyjęty roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2016.

- **Założenia do programów współpracy – zawartość**

Wypracowane przez zespoły konsultacyjne założenia do programów współpracy obejmowały przede wszystkim: cele współpracy (cel główny programu i cele szczegółowe), formy realizacji celów szczegółowych, proponowane finansowe formy współpracy (wraz z opisem), niefinansowe formy współpracy (wraz z opisem), okres realizacji programu, efekty i mierniki współpracy oraz krótki opis dotychczasowej współpracy. Wynik prac poszczególnych zespołów jest najlepszym dowodem na niezależność tych zespołów, ich autorskie podejście do tworzenia założeń – i szerzej – różnej specyfiki i doświadczeń dotychczasowej współpracy poszczególnych resortów z organizacjami pozarządowymi oraz różnych oczekiwań ministerstw i organizacji wobec przyszłej współpracy, które zespoły starały się uwzględnić w założeniach.

Każdy z dokumentów opisujących założenia ma inną konstrukcję (w każdym są ww. stałe elementy, ale rozmaicie opracowane i uszeregowane), jak też każdy dotyczy innego proponowanego okresu obowiązywania programu. Zespół konsultacyjny pracujący przy Ministerstwie Sportu i Turystyki (MSiT) oraz zespół przy Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego (MKiDN) przygotowały założenia do programów trzyletnich, przy czym MSiT na lata 2016–2018, a MKiDN na lata 2017–2019. Natomiast założenia do programu współpracy w Ministerstwie Gospodarki i w Ministerstwie Sprawiedliwości obejmują okres roczny (rok 2016), przy czym w Ministerstwie Gospodarki projekt programu jest zorientowany na stworzenie warunków i rozwiązań w obszarze współpracy z NGO, bowiem dotychczas współpraca ta miała niewielki wymiar, a zespół przy Ministerstwie Sprawiedliwości stworzył projekt programu porządkujący i rozwijający dotychczasową współpracę z organizacjami.

Najmniejszą objętość mają założenia wypracowane przez zespół konsultacyjny przy Ministerstwie Sportu i Turystyki, które koncentrują się na głównych elementach przyszłego programu, jak też – co jest z pewnością dobrą praktyką – w tabelarycznym ujęciu wskazują cele szczegółowe programu, powiązane z nimi zadania i ich oczekiwany rezultat. Innym, wartym uwagi sposobem prezentacji celów i zadań współpracy jest podejście zastosowane w założeniach do programu współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W dokumencie znalazły się precyzyjne opisy zaproponowanych celów współpracy, akcentujące ich pragmatyczne znaczenie dla współpracy (każdy z celów poparty jest krótkim uzasadnieniem, a bezpośrednio pod nim wskazane są konkretne zadania do wykonania, również z precyzyjnym komentarzem, a zwięźczeniem opisu jest wskazanie rezultatu, który zostanie dzięki realizacji zadania osiągnięty. Z kolei w założeniach wypracowanych przez zespół przy Ministerstwie Gospodarki, obok ciekawych i precyzyjnych rozwiązań opisowych (jak zaprezentowany w wersji tabelarycznej harmonogram realizacji programu w ujęciu rocznym), uwagę zwraca horyzontalne podejście do budowania zasad i form współpracy. W Ministerstwie tym niewiele jest doświadczeń współpracy z sektorem pozarządowym, stąd w założeniach wskazano, że „szczegółowymi celami programu na rok 2016 są: przetestowanie zasad współpracy i kanałów komunikacji; rozeznanie środowiska organizacji pozarządowych znajdujących się w obszarze zainteresowania MG; dopracowanie zasad konkursów na realizację zadań publicznych w ministerstwie”. W ślad za tak sformułowanymi celami idzie konkretne rozwiązanie: „wobec dużej liczby i różnorodności samych organizacji, program zakłada stworzenie lub wydzielenie w ramach struktury Ministerstwa Gospodarki zespołu, którego zadaniem będzie nawiązywanie

i podtrzymywanie kontaktów z organizacjami”. Zespołowi temu przypisano kilka zadań i to z jego aktywności wynikać będą konkretne działania rozwijające współpracę resortu z organizacjami. „Jego zadania będą obejmowały przede wszystkim: udzielanie informacji w zakresie działań MG i możliwościach zaangażowania w nie organizacji pozarządowych, wskazywanie organizacjom możliwości współpracy w oparciu o pomysły i sugestie organizacji dotyczących realizacji zadań publicznych, pośredniczenie w kontaktach między organizacjami oraz komórkami MG odpowiedzialnymi merytorycznie za dane działanie”.

Tak jak program współpracy Ministerstwa Gospodarki ma za zadanie rozpocząć i stworzyć trwałe mechanizmy systemowej współpracy z organizacjami pozarządowymi, tak program wypracowany w Ministerstwie Sprawiedliwości ma za zadanie współpracę tę uporządkować i rozwinąć. Stąd też w projekcie „Programu współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi na 2016 rok” warto zwrócić uwagę m.in. na włączenie do programu siedmiu zasad konsultacji społecznych. Zasady te (rekomendowane w rządowym dokumencie „Wytyczne do przeprowadzenia oceny wpływu i konsultacji publicznych w ramach procesu legislacyjnego”) autorzy projektu programu potraktowali jako konieczne uzupełnienie zasad współpracy określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (zasady pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji i jawności). Kolejną z dobrych praktyk jest wskazanie w treści programu roli poszczególnych jednostek Ministerstwa Sprawiedliwości w zakresie kontaktów z organizacjami pozarządowymi, jak też opis zadań ciał opiniotwórczo-doradczych działających w ministerstwie, w których uczestniczą organizacje pozarządowe.

Załączniki

5.1 Regulamin rekrutacji członków zespołów konsultacyjnych

Regulamin zastosowany w projekcie „Programy dla zmiany – jak partycypacyjnie tworzyć programy współpracy z organizacjami pozarządowymi na szczeblu centralnym”

5.2 Diagnozy potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy ministerstw z organizacjami pozarządowymi

5.2.1 Diagnoza potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Gospodarki z organizacjami pozarządowymi

5.2.2 Diagnoza potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi

5.2.3 Diagnoza potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Sportu i Turystyki z organizacjami pozarządowymi

5.2.4 Diagnoza potrzeb i oczekiwań dotyczących form i zakresu współpracy Ministerstwa Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi

5.3 Formularz konsultacyjny do dokumentu „Założenia Programu współpracy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi na lata 2017–2019”

Formularz konsultacyjny zastosowany w procesie konsultacyjnym. Formularz był udostępniany na stronach internetowych, w tym w serwisach konsultacyjnych oraz kolportowany w trakcie spotkań otwartych poświęconych konsultacjom założeń

5.4 Założenia Programu współpracy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z organizacjami pozarządowymi na lata 2017–2019

5.5 Założenia do programu współpracy Ministerstwa Sportu i Turystyki z organizacjami pozarządowymi na lata 2016–2018

5.6 Projekt Programu Ministerstwa Gospodarki z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2016

5.7 Program współpracy Ministra Sprawiedliwości z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na 2016 rok (wraz z Zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 października 2015 roku w sprawie programu współpracy)